

Moord en doodslag in de negentiende eeuw

---

1. Bijna raak voor Maria Elisabeth Volk (1839)

Op vrijdag 19 april 1839 stond Maria Elisabeth Volk, 24 jaar oud, geboren en getogen te Sliedrecht (Zuid-Holland), terecht voor het Provinciaal Hof van Holland. Zij, moeder van drie kinderen, werd ervan beschuldigd ‘moedwilligen manslag’ (= doodslag) te hebben begaan jegens haar echtgenoot Dirk Kriek. Volgens een journalist die bij de zitting aanwezig was, leek ze, ondanks de zware beschuldiging en de forse straf die haar boven het hoofd hing, kalm, zachtaardig en in de rouw gehuld over de dood van haar echtgenoot.

Wat was er gebeurd? Op 29 december 1838 overleed Dirk Kriek, herbergier in Sliedrecht, onder verdachte omstandigheden. Er gingen geruchten ten ronde en daarom werd tot een gerechtelijk onderzoek besloten. Op 1 januari 1839 kwam er hoog bezoek langs bij huize Kriek: een rechter-commissaris, een plaatsvervangend officier van justitie, een griffier en drie medici. Dirk lag in een doodskist. Zijn lijk werd voorwerp van onderzoek. De medici kwamen tot

de conclusie dat Kriek om het leven was gekomen door een hevige slag met een rond stomp werktuig.

Na verder onderzoek werd duidelijk dat Maria betrokken was bij de dood van haar echtgenoot. In de middag van 21 december 1838, met Kerstmis in aantocht, had Dirk zich *'woest en kwaadaardig'* gedragen. Willempje de Kok, werkzaam voor de buurvrouw, kwam op zijn geschreeuw af, maar kreeg prompt een glazen karaf naar haar hoofd geslingerd. Vervolgens wierp Dirk ook het deksel van de kachel door de kamer. Hij schold Maria de huid vol. Maar toen hij het kachelijzer pakte en daarmee dreigde te slaan, greep Maria in. *'Is het nu voor den duvel nog niet lang genoeg?!*' riep ze en ze pakte het kachelijzer af. Dirk kreeg vervolgens een klap, zodanig dat hij hevig bloedde. Acht dagen later was hij dood.

Dirk was geen lieverdje, zo bleek ter zitting. Zelfs zijn eigen broer vond hem geen goed mens. De burgemeester van Sliedrecht verklaarde dat Dirk een van de slechtste subjecten was geweest, die hij in de gemeente kende. Volgens de burgemeester ging Dirk zich zeer sterk te buiten aan sterke drank en belasterde hij bij elke gelegenheid de bestuurders van de gemeente, *'zodanig dat men moeite had niet kwaad te worden'*. Dirk had volgens de burgemeester een hatelijk karakter. Hij had bijvoorbeeld geweigerd zijn herberg op zondag, gedurende de godsdienstoefening, te sluiten.

Maria werd veroordeeld tot zes jaar gevangenisstraf, maar ook tot *het zwaaijen van het zwaard over het hoofd*. Deze laatste straf kon worden opgelegd op grond van het Gesel- en worgbesluit¹ van koning Willem I. Het ging om een symbolische, oud-Hollandse 'schavotstraf', die inhield dat de beschuldigde publiekelijk knielend op het schavot geplaatst werd, waarna de 'beul' met een zwaard over het hoofd van de beschuldigde zwaaide, daarmee zeggende: *'Wees gewaarschuwd, want het zwaard der gerechtigheid maakte u bijna een kopje kleiner'*.

---

1 Besluit van 11 december 1813, houdende bepalingen ten aanzien van de Lijfstraffelijke Regts-oefening in de Verenigde Nederlanden.

2. De val van Janna de Hek (1840)

Op zondagavond 6 oktober 1839 kwam stadsbode Rutgers de kerk uit. Hij was onderweg naar zijn woning aan de West-Wagenstraat in Rotterdam toen er plotseling, op korte afstand van hem, een vrouw hard op straat landde. Rutgers, die begrijpelijkerwijs enorm geschrokken was, zag vervolgens dat Hendrik Ligtlijf (31 jaar oud) en Femmetje Visser (29 jaar oud), hem toen nog onbekend, de straat kwamen opgerend en zich over de ongelukkige vrouw ontfermden. Zij kwamen uit een woonhuis toebehorend aan, zo zou later blijken, beddenmaker J.C. Engelcke. Zij vertelden Rutgers en de rest van het toegesnelde publiek dat de vrouw op straat de vrouw van Hendrik was en dat zij per ongeluk uit het zoldervenster was gevallen.

De vrouw op straat, Janna de Hek, was er niet best aan toe. Ze bloedde uit haar mond en haar neus en ze klaagde over pijn aan haar zij en haar rug, waarop zij was geland. Ze werd het woonhuis van dhr. Engelcke ingedragen, waarop een geschokte Rutgers hardop

vroeg hoe dit toch had kunnen gebeuren. Hendrik antwoordde hem dat ze met hun drieën op zolder voor het geopende venster hadden gestaan en van het uitzicht hadden genoten en dat zijn echtgenote toen duizelig werd en naar beneden stortte, de straat op. Femmetje knikte en bevestigde dit verhaal.

Maar de ernstig gewonde Janna schudde daarop haar hoofd en wist te zeggen: '*Geen duizeling, geen duizeling...*'. Door de pijn kon zij niet uitleggen wat er dan wel was gebeurd.

Gelukkig voor Janna was er toevallig een heelmeeester in de buurt aanwezig, dhr. Polano, die eerste hulp verleende. Hij constateerde twee fikse wonden aan het onderlichaam van Janna. Haar linkervoet was pijnlijk en gezwollen en ze had veel bloed verloren.

Janna werd op een bed in de keuken geplaatst. Heelmeeester Polano gaf aan dat zij moest rusten en dat zij niet naar haar eigen huis mocht worden gebracht. Ze moest de nacht in het huis van dhr. Engelcke doorbrengen, die inmiddels samen met zijn echtgenote was thuisgekomen. De volgende dag werd Janna naar een gasthuis gebracht, waar zij zes weken lang zou verblijven.

Aanvankelijk geloofden dhr. Engelcke en zijn echtgenote de verklaring van Hendrik en Femmetje over hoe Janna uit het raam was gevallen. Femmetje werkte bij hen als dienstmeid, Hendrik als knecht. Maar er bleef iets knagen. Waarom was Janna, de echtgenote van Hendrik, in hun huis geweest? Een paar dagen later vernamen zij dat Janna '*geen duizeling, geen duizeling...*' had gezegd, dat Hendrik en Femmetje zich toen gehaast hadden het toegestroomde publiek duidelijk te maken dat Janna wel degelijk een duizeling had gehad en dat Janna en Femmetje elkaar emotioneel hadden omhelsd. Dhr. Engelcke herinnerde zich dat hij Femmetje uitdrukkelijk had opgedragen het zolderraam gesloten te houden. Deze omstandigheden deden, naarmate zij er meer over nadachten, alarmbellen rinkelen bij dhr. Engelcke en zijn echtgenote, met name nu zij al enige tijd vermoedden dat Hendrik en Femmetje er een buitenechtelijke relatie op nahielden.

De echtgenote van dhr. Engelcke besloot Femmetje een aantal vragen te stellen en toen kwam er een relevant feit naar boven: Femmetje dacht dat zij zwanger was van Hendrik. Toen dhr. Engelcke dit hoorde, besloot hij Hendrik hiermee te confronteren. Hij zei tegen Hendrik dat hij vermoedde dat Janna niet per ongeluk uit het raam was gevallen. Hendrik antwoordde hierop: *'Mijnheer, gij kunt mij niet zoo veel te lasten leggen, of ik heb het gedaan'*. Dhr. Engelcke besloot Hendrik te ontslaan.

De politie werd geïnformeerd. Femmetje werd ondervraagd en na enig aandringen kwam de aap uit de mouw. Femmetje vertelde de politie dat Hendrik Janna het raam had uitgeduwd. Janna, die nog in het gasthuis verbleef, bevestigde dit, na aanvankelijk te hebben verklaard dat zij inderdaad een duizeling had gehad. Vervolgens bekende Hendrik dat hij Janna het raam had uitgeduwd, toen hij daartoe een seintje van Femmetje had verkregen.

Hendrik en Femmetje werden strafrechtelijk vervolgd. Er vonden terechtzittingen plaats bij het Provinciaal Gerechtshof van Holland. Janna vertelde daar dat haar zesjarige huwelijk met Hendrik, met wie zij drie kinderen had gekregen, gelukkig was geweest, totdat Femmetje zijn collega werd ten huize van dhr. Engelcke, waar Hendrik dagelijks werkte. Op een gegeven moment begon ze te vermoeden dat Hendrik en Femmetje er een verhouding op nahielden. Femmetje kwam vaak bij hen over de vloer en Hendrik gedroeg zich anders dan voorheen. Hij was minder lief. Maar toen Janna aan Femmetje vroeg of er tussen Hendrik en haar iets speelde, had Femmetje dit krachtig ontkend. Ze betuigde plechtig dat er tussen Hendrik en haar slechts een geoorloofde vriendschap bestond. Ze deed zich voor als een goede vriendin van Janna.

Ter zitting vertelde Janna ook wat er op die angstige zondagavond 6 oktober 1839 gebeurd was. De vrijdag ervoor had Femmetje gevraagd of ze zondag wilde langskomen ten huize van dhr. Engelcke. Aanvankelijk wilde Janna dat niet, omdat het huis van dhr. Engelcke en zijn echtgenote was, maar ze liet zich overhalen, ook

op aandringen van Hendrik. Nadat zij met zijn drieën in de keuken koffie hadden gedronken, stelde Femmetje voor om Janna de opgeknapte bovenkamer te laten zien en vervolgens om naar de zolder te gaan, waar Janna noten had liggen in een lade. Op zolder stelde Femmetje voor dat Janna eens uit het openstaande zoldervenster zou kijken, hetgeen een mooi uitzicht zou geven. Aan de overzijde zou Janna dan een 'stil huis' zien, dat bespied kon worden. Een nieuwsgierige Janna bewoog zich daarop naar het raam. Ze liep in de valstrik. Hendrik gaf haar een forse duw.

Janna was in staat om Hendrik en Femmetje hun misdaad te vergeven. Ze vroeg hun rechters om genadig te zijn. Dit verzoek werd echter niet gehonoreerd. Hendrik werd ter dood veroordeeld. Hij zou worden opgehangen. Femmetje werd ook ter dood veroordeeld. Zij zou worden verwurgd aan een paal. Voor Femmetje geen ophanging, want dan zou men onder haar rok kunnen kijken en dat zou onfatsoenlijk zijn.

Janna diende vervolgens een gratieverzoek in bij de koning. De koning willigde dit verzoek in. De straffen van Hendrik en Femmetje werden omgezet in een gevangenisstraf van twintig jaren.

Provinciaal Gerechtshof van Holland 24 februari 1840, *Weekblad van het Regt* 1840, nrs. 77, 80, 100.

NB Hendrik zou in 1847 overlijden. Janna overleed in 1867. Femmetjes kind zou doodgeboren worden, in het Huis van Verzekering te Den Haag (*Weekblad van het Regt* 1840, nr. 84).

3. Een allerbeklagenswaardigst mensch (1855)

Cornelis Koning, een arbeider van 27 jaar, kreeg op 23 oktober 1854 ruzie met zijn vader. Hij, zijn jongere broer Marinus Koning, zijn vader Arie Koning (1804-1854) en een vriend van zijn vader, G. van Duyn, waren in een drukbezochte keet in Loosduinen, waar zij, nadat het schelpenvissen op niets was uitgelopen, een borrel dronken. Toen Cornelis zijn vader een stuk brood aanbod, bitste die hem toe: *'Ik heb beter vreten dan jij'*. De sfeer werd er hierdoor niet beter op, maar Van Duyn wist de kalmte te bewaren door Arie aan te moedigen het stuk brood toch aan te nemen.

Toen Van Duyn rond 13.30 uur de keet uitging om weer aan het werk te gaan, gingen vader Arie en zoon Cornelis met hem mee. Buiten bood Van Duyn een oudere man, die wagens aan het inladen was, zijn hulp aan. Toen alle wagens waren ingeladen zei Van Duyn tegen de oudere man dat hij morgen weer een handje zou komen helpen, als het schelpenvissen nogmaals op niets zou uitlopen. Arie voegde hieraan toe dat dit ook voor hem gold, waarop Cornelis zei: *'Wat woût ge werken, voor uw huisgezin hebt ge het nooit gedaan, wilt ge 't nu voor uw plezier doen?'*. Aries reactie was niet bepaald vaderlijk: *'Let liever op je hoer en je kind!'*. Hij wist zijn zoon ook te herinneren aan diens recente strafrechtelijke veroordeling wegens mishandeling: *'Binnenkort zit je toch wel achter de grendels'*.

Daarop ontstak Cornelis in woede. Hij zette zijn kruiwagen neer en het kwam tot een heftige vechtpartij tussen vader en zoon. Die vechtpartij had een vreselijke afloop. Omstanders wisten de over de grond rollende kemphanen aanvankelijk van elkaar te scheiden, maar toen Arie het op een lopen zette, ging Cornelis hem achterna. Cornelis trok een mes en stak zijn vader in het hart, die ter plekke overleed.

Cornelis werd strafrechtelijk vervolgd wegens vadermoord. Ter zitting werd duidelijk dat Arie Koning niet bepaald een modelburger was geweest. Eén getuige noemde hem een *'allerbeklagenswaar-*

digst mensch voor zich zelven en voor de maatschappij'. Cornelis' advocaat was er zelfs in geslaagd een lijst van vonnissen te produceren, waaruit bleek dat Arie maar liefst 8 keer was veroordeeld wegens mishandeling, 2 keer wegens diefstal, 5 keer wegens belediging en 1 keer wegens vernieling. Ook wist Cornelis' advocaat te vertellen hoe vreselijk Arie zich tegenover zijn echtgenote en de kinderen had gedragen, telkens onder invloed van alcohol. Eén keer had Cornelis' moeder 's nachts, in een barre winter, met haar kinderen naar de duinen moeten vluchten, uit vrees door haar man te worden vermoord. Een andere keer vluchtte zij naar een varkenshok in de buurt. Toen Cornelis 16 jaar oud was, scheidden zijn ouders.

De voorzitter van het Provinciaal Gerechtshof in Zuid-Holland zag dat Cornelis in één opzicht op zijn vader leek:

'Zoo blijkt het, Cornelis Koning, dat ge van het ééne tot het andere kwaad gekomen zijt. De drank is uw ongeluk. Als ge jenever drinkt, dan zijt ge lastig en twistziek. Daardoor zijt ge gekomen tot het ergste wat op deze aard is uit te denken, tot den *vadermoord!* Wij hebben hier dus weder een allertreurigst voorbeeld van de droevige gevolgen, die het misbruik van sterken drank na zich sleept, de oorzaak van zooveel jammer en ellende in ons land.'

Ook de aanklager richtte het woord tot Cornelis:

'Hoeveel te meer moet de straffe des doods regtmatig geacht worden voor u, dien een vader, dien gij behoordet te eren, al kondt ge hem dan ook welligt niet liefhebben, voor u, die hem, aan wien gij naast God het leven waart verschuldigd, met eigen hand moorddadig hebt ter neder gevelde.'

De aanklager eiste dus de doodstraf. Helaas voor Cornelis werd die op 8 januari 1855 ook opgelegd. Een zeer talrijke menigte woonde de uitspraak bij, die op Cornelis zichtbaar een diepe indruk maakte.

Provinciaal Geregtsch Hof Zuidholland 8 januari 1855, *Weekblad van het Regt* 1854, nr. 1599 en 1855, nr. 1607.

NB Gelukkig was de koning bereid om Cornelis (koning) gratie te verlenen. De doodstraf werd omgezet in een gevangenisstraf van twintig jaren (*Weekblad van het Regt* 1855, nrs. 1612, 1618 en 1636).

4. Bapa Akam (1855)

De Javaan Bapa Akam (verder: Bapa) reisde zonder pas. Dit kwam hem duur te staan. Hij werd gestraft met tien rottingslagen (slagen met een bamboe-achtige stengel). De politie werd gelast hem terug te brengen naar zijn woonplaats. Op weg daarnaartoe overnachtte Bapa in de gevangenis te Tjonglam. De gevangenisdirecteur gaf zijn zoon, Lodijah, opdracht om Bapa de volgende dag verder te geleiden. De politie had er geen tijd voor.

De volgende ochtend, toen Bapa op het punt stond geboeid te worden, vroeg hij aan Lodijah of hij nog even zou mogen plassen. Lodijah stond dit toe, maar in plaats van te gaan plassen, zette Bapa het op een lopen. Hij rende naar de rivier. Lodijah ging hem terstond achterna, haalde hem in en greep hem bij zijn sarong (een wikkelrok), maar Bapa rukte zich los. Lodijah trok zijn gollok (een machete-achtig wapen) en er ontstond een worsteling, waarbij het wapen beurtelings afgepakt werd. Bapa liep een wond op aan zijn voorhoofd, en een aan zijn hand, maar hij gaf zich niet over. Hij bukte, greep een steen en sloeg Lodijah hard tegen het hoofd, zodat deze bewusteloos neerviel. Hiervan maakte Bapa gebruik en hij snelde de rivier in.

Toen Lodijah zijn bewustzijn herkreeg, zag hij Bapa aan de overzijde van de rivier het water uitklauteren. Hij ging hem opnieuw achterna, met zijn gollok in de hand. Hij haalde Bapa in en er ontstond een tweede worsteling. Bapa haalde toen hetzelfde kunstje uit: hij pakte een steen en sloeg Lodijah hard tegen het hoofd. Lodijah stortte voor een tweede maal gekwetst ter aarde.

Enmaal weer bij bewustzijn, ging Lodijah zo snel als hij kon terug naar de gevangenis om hulp te halen. De politie startte meteen een zoektocht naar Bapa. Die zoektocht duurde niet lang. Ze vonden hem, uitgeput van bloedverlies, op een weg niet ver van de gevangenis en brachten hem terug.

Bapa, hersteld van zijn wonden, kwam op 24 september 1855 terecht te staan voor de Regtbank van Omgang te Sumedang. Hij werd ervan beschuldigd dat hij zich gewelddadig had verzet tegen een dienaar van de politie. De Regtbank veroordeelde hem tot *'de straf van dwangarbeid buiten de ketting voor den tijd van één jaar, ter plaatse op het eiland Java, door den gouverneur-generaal aan te wijzen'*. Hij had zich niet gewelddadig mogen verzetten tegen de openbare macht. Lodijah was dan weliswaar geen politieagent – hij was slechts de zoon van de gevangenisdirecteur –, maar toen hij de opdracht had gekregen en aanvaard om Bapa naar huis te begeleiden, werd hij belast met een openbare politiedienst. De Regtbank had een zwaardere straf kunnen uitspreken, maar zij zag een verzachtende omstandigheid; Bapa was er tweemaal in geslaagd het wapen van Lodijah in handen te krijgen, maar hij had dit wapen niet gebruikt.

De dienstdoende procureur-generaal van Nederlands-Indië – Albertus Jacobus Duymaer van Twist (1809-1887) – kon zich niet vinden in het in zijn ogen te milde vonnis van de Regtbank. Hij vroeg het Hoog Gerechtshof van Nederlandsch-Indië om de straf te verzwaren tot:

- dertig rotingslagen;
- dwangarbeid *in den ketting*;

- zes jaar lang;
- *buiten* het eiland Java;
- vooraf te gaan door tentoonstelling gedurende een half uur.

Het Hoog Gerechtshof willigde deze eis deels in. De straf werd verzwaaard naar twintig rotingslagen, dwangarbeid in den ketting, vijf jaar lang, op het eiland Java, vooraf te gaan door tentoonstelling gedurende een half uur.

Rechtbank van Ommegang te Sumedang 24 september 1855, *Weekblad van het Regt* 1856, nr. 1763.

NB Toen Eduard Douwes Dekker ('Multatuli') in 1856 met Duymaer van Twist wilde spreken over misstanden die hij in Nederlands-Indië had ervaren, weigerde deze hem te woord te staan.

5. Een akelige stiefmoeder (1856)

Op 30 oktober 1856 stond Maria van Leijen, '*huisvrouw*' van Jan Schaap, terecht. Ze werd beschuldigd van vergiftiging van haar zeventienjarige stiefdochter Netje Schaap.

Maria had Netje 's ochtends een boterham gegeven: twee met boter besmeerde en op elkaar gelegde sneden roggebrood. Netje haalde de boterham uit elkaar en at één van de sneden op. Al spoedig ontdekte zij '*een smaak en reuk van lucifers*'. Zij vertelde dit aan haar stiefmoeder, maar die gaf een vreemd antwoord: '*Ik zou niet weten, hoe er de lucifers in zouden komen, maar het kan best gebeuren, dat je vader het gedaan heeft om mij kapot te maken*'.

Netje voelde zich ziek worden. Buiten, in een tuintje, moest ze overgeven. Ze waagde zich aan de tweede snede, maar ontdekte dat ook die naar lucifers smaakte en spuugde deze weer uit. Ze vroeg haar stiefmoeder of zij, ter controle, eens van het brood zou willen

proeven, maar die weigerde dat. Netje kreeg hierdoor een donkerbruin vermoeden. Ze ging met de overgebleven snede roggebrood naar de burens, het echtpaar Jochems, die zo verstandig waren de snede te bewaren.

Maria begreep dat haar daad aan het licht dreigde te geraken. Ze begon daarom een toneelstukje. Ze ging naar buurvrouw Van Dam en liet het stuk roggebrood zien. Voor de ogen van de buurvrouw pulkte ze een kopje van een lucifer uit het brood en zei '*dat kan mijn man wel gedaan hebben*'. Een soortgelijke vertoning deed ze bij een andere buurvrouw en vervolgens durfde ze zelfs veldwachter Duim aan te spreken. Ze vertelde hem dat ze het brood had gekocht bij mevrouw Loman, die het brood op haar beurt bij bakker Borgers zou hebben ingeslagen.

Maria bedacht dat ze de verkoopster of de bakker van het brood de schuld zou kunnen geven. Met dit plan begaf ze zich naar de overkant van de rivier, waar haar echtgenoot en haar zoon aan het werk waren. Ze vroeg hen of zij ook hinder van het brood hadden gehad. Ze vertelde hen '*dat Netje bijna een lijk was geweest*'. Haar man en zoon vonden het maar een vreemd verhaal. Het hele gezin had van het brood gegeten, zonder daarvan enig ietsel te ondervinden.

De politie startte een onderzoek. Het overgebleven stuk roggebrood werd door deskundigen onderzocht. Zij verklaarden dat de in lucifers aanwezige stof *fosfor* ontegenzeggelijk als vergif moest worden aangemerkt. De hoeveelheid aangetroffen *fosfor* had niet tot de onmiddellijke dood van Netje kunnen leiden, maar had wel een ontsteking van maag en ingewanden kunnen veroorzaken. Zo'n ontsteking had wél tot de dood kunnen leiden.

De politie vermoedde dat Maria haar stiefdochter uit haat en wraakzucht om het leven had willen brengen. De burens verklaarden dat Netje meermaals door haar stiefmoeder was mishandeld, soms zelfs met een stok. Daags voor de vergiftiging had Netje er ook van langs gekregen. Ze had zich hierover bij haar vader beklaagd, die Maria daarop had aangesproken.

De politie geloofde niet dat de verkoopster of de bakker van het brood iets met de aangetroffen lucifers te maken hadden. Bakker Borgers verklaarde dat in zijn bakkerij geen lucifers werden gebruikt, uit vrees voor brand. Hij gebruikte slechts 'gewone zwafelstokken'. Het leek er volgens hem op dat de lucifers niet in het brood waren gebakken, maar na het bakken in het brood waren gestoken.

Maria bleef ontkennen dat zij haar stiefdochter had vergiftigd, maar er was veel bewijs tegen haar. Het Provinciaal Gerechtshof in Gelderland legde op 4 november 1856 de doodstraf op. Maria moest binnen Arnhem worden opgehangen aan een galg.

De voorzitter van het hof sprak Maria toe. Uit het *Weekblad van het Regt* blijkt het volgende:

'Na het uitspreken van dit arrest hield de president Jhr. Mr. W.L.F.C. Ridder van Rappard eene treffende toespraak tot de veroordeelde. Hij wees er op, hoe zij, indien de koninklijke genade niet tusschenbeide kwam, op een schavot haar leven zoude moeten verliezen, hoe zij alleen door opregt berouw aanspraak op die koninklijke genade zou kunnen maken en hoe dit berouw, blijkens haar hardnekkige ontkenenis van schuld, haar nog vreemd scheen. Hij maande haar ten ernstigste tot dat berouw aan, maar vooral tot ootmoedige belijdenis van schuld voor den oppersten regter, die ook den grootsten, maar berouwvollen zondaar genade wilde verleen.

De veroordeelde scheen onder deze toespraak diep geroerd.'

De koning was bereid om Maria gratie te verlenen. Haar straf werd omgezet naar een tuchthuisstraf van twintig jaren. Maria zou die straf niet uitzitten. Zij overleed op 16 december 1859 in de vrouwen-gevangenis te Gouda.